

RAPPORT 2023:7

Lov- och byggprocess utan fysiska handlingar

Förstudie

Titel: Lov- och byggprocess utan fysiska handlingar
Rapportnummer: 2023:7
Utgivare: Boverket, januari, 2023
ISBN pdf: 978-91-89581-24-1
Processnummer: 3.4.1
Diarienummer: 3010/2022

Förord

Denna rapport beskriver Boverkets syn på hur en lov- och byggprocess kan underlättas genom stringent digital informationshantering för att stödja en helt papperslös och rättssäker process.

Rapporten kan fungera som ett kunskapsunderlag och som beslutsunderlag för fortsatt utredningsarbete.

Rapporten är sammanställd av Fabian Ståhl, expert på digitalt byggande tillsammans med Martin Lindholm, byggnadsingenjör. Juridisk granskning av Fredrik Hansson, jurist.

Karlskrona januari 2023

Anders Sjelvgren
generaldirektör

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
1 Inledning och läsanvisningar.....	7
1.1 Uppdraget	7
1.2 Avgränsningar	7
1.3 Metod och arbetsformer	7
1.4 Läsanvisningar och disposition	9
2 Information i ett ärende.....	10
2.1 Digital information	10
2.2 Problembeskrivning	16
2.3 Överväganden och förslag	19
3 Byggnadsnämndens kommunikation	26
3.1 Problembeskrivning	26
3.2 Överväganden och förslag	30
4 Byggnadsnämndens beslut.....	35
4.1 Problembeskrivning	35
4.2 Överväganden och förslag	39
4.3 Automatiserade beslut	41

Sammanfattning

Samhällsbyggnadsprocessen är komplex och den berör ett mycket stort antal aktörer. Utvecklingen av en digital samhällsbyggnadsprocess ställer därför stora krav på samarbete och ett koordinerat ansvarstagande vilket självklart påverkar Boverket.

I förstudien föreslår Boverket följande:

- Boverket bör få i uppdrag att utreda författningsändring rörande krav på digital behandling och digitalt tillgängliggörande rörande lov, förhandsbesked, startbesked, kompletterande villkor samt slutbesked.
- Boverket bör få i uppdrag att utreda författningsändring gällande kallelser till samråd och andra sammanträden enligt 10 kap. PBL.
- Boverket bör få i uppdrag att utreda författningsändring rörande krav på digital behandling och digitalt tillgängliggörande rörande ansökan och anmälan och andra handlingar enligt 9 kap. 21 § PBL.
- Boverket bör få i uppdrag att utreda författningsändring rörande krav på att informationen i byggnadsnämndens ärenden ska vara strukturerad i enlighet med en nationell klassificeringsstruktur.

Enhetlig informationshantering är centralt i det nationella utvecklingsarbetet. Informationen skapas, transformeras och utbyts av en mängd olika aktörer, både myndigheter, företag, organisationer och enskilda medborgare, i processens alla tänkbara skeden.

Inom uppdraget har Boverket genomfört förstudien om enhetlig handläggning av lov- och byggprocessen som syftar till att beskriva de informationsmängder som är vanligt förekommande. Dessa är kartlagda utifrån Boverkets processkartläggning av lov- och byggprocessen. Kartläggningen har också kompletterats med en enkätundersökning om den digitala mognaden i ett antal kommuner med storleksmässig och geografisk spridning. Utifrån kartläggningen har ett antal informationskluster identifierats med sina egna problembeskrivningar och lösningsförslag.

Dessa informationskluster är ärendeinformation, byggnadsnämndens kommunikering, samt byggnadsnämndens beslut. Inom samtliga dessa informationskluster framkommer det konkreta förslag som kan leda till mer enhetlig informationshantering och bidra till pappersbefriad handläggning.

Utöver förslagen gällande informationshantering svarar också rapporten på vanligt förekommande problem i dokument- och arkivhantering i en digital miljö. Rapporten ger också förslag på mindre författningsförändringar i de avseenden att nuvarande författning försvårar en helt genom

digital och tjänstebaserad handläggning. Dessa förslag redovisas i sin helhet i en underlagsrapport¹ om arkivhantering.

Till förstudien har det också tagits fram en underlagsrapport med en teknisk förstudie² som beskriver mer detaljerat hur informationshantering och infrastruktur kan samverka för de olika informationsklustren. Den tekniska förstudien lämnar även förslag på tjänster och format som skulle vara lämpliga att utveckla samt inriktning för hur Boverket skulle kunna samverka med enskilda parter, så som systemutvecklare av byggnadsnämndernas ärendehanteringssystem.

¹ Underlag till rapport, ArkivIT, Boverket dnr 3145/2022

² Förstudierapport Enhetlig Handläggning, Boverket dnr 3145/2022

1 Inledning och läsanvisningar

1.1 Uppdraget

Som en del av regeringens uppdrag åt Boverket att fortsätta verka för en effektiv och enhetlig tillämpning av plan- och bygglagen (2010:900) (PBL) i en digital miljö har regeringen gett Boverket i uppdrag att göra en förstudie om en nationell lösning för en digital enhetlig lov- och byggprocess. Förstudien ska syfta till att undersöka hur ärendehantering i lov- och byggprocessen kan skötas utan fysiska handlingar och vilka nationella lösningar som behöver finnas för att detta ska vara möjligt.

1.2 Avgränsningar

I regeringens uppdrag till Boverket ingår att göra en förstudie om en nationell lösning för en digital enhetlig lov- och byggprocess. Så som framgår av denna rapport är Boverkets bedömning att detta i första hand berör de informationsmängder och informationsflöden som förekommer i lov- och byggprocessen enligt PBL.

Den reglering som föreslås avseende sådana informationsmängder och flöden skulle bidra till att det blir enklare för applikations- och tjänsteutvecklare att ta fram tekniska lösningar som underlättar för byggherren och sökanden, vilket i sin tur kommer att effektivisera byggnadsnämndernas handläggning.

Det skulle också förenkla och möjliggöra ett utbyte mellan olika ärendehanteringssystem, exempelvis mellan olika myndigheter – så som mellan byggnadsnämnd och länsstyrelse – eller vid byte av system- och IT-komponenter.

Genomgående i rapporten rör många frågor kopplingar till en byggnad i ärendehantering. För all informationshantering som rör byggnader redovisas inga särskilda hänsynstaganden i denna rapport. Däremot rekommenderar Boverket att såväl systemleverantörer och byggnadsnämnder säkerställer att deras informationshantering är kompatibel med de modeller och specifikationer som ingår i den Nationella Geodataplattformen³ (NGP) som förvaltas av Lantmäteriet.

1.3 Metod och arbetsformer

Under arbetet med denna del av uppdraget har Boverket genomfört

- en enkätundersökning till 25 kommuner,
- ett referensgruppsmöte med 8 kommuner, och

³ <https://www.lantmateriet.se/ngp> Hämtad: 2022-12-06

- medverkat i samarbete om byggblocket Mina ärenden inom ramen för Ena –Sveriges digitala infrastruktur.

Boverket har även inhämtat synpunkter från länsstyrelserna, avseende regeringsuppdrag Fi2021/00490 om handläggning av kommunala och regionala remisser för bland annat fysisk planering, tillsynsärenden, överklagade bygglov, och så vidare.

Under uppdraget har Boverket också med DIGG, Myndigheten för digital förvaltning, stämt av behovet av anpassning till SDG-förordningen⁴; det vill säga arbetet med en gemensam digital ingång – en *Single Digital Gateway*, SDG – till Europa.

Arbetet med denna rapport har även gjorts parallellt med andra deluppdrag i Boverkets uppdrag att fortsätta verka för en effektiv och enhetlig tillämpning av PBL i en digital miljö. Detta deluppdrag har många kopplingar till framför allt förstudierna om byggnadsinformationsmodellering, BIM⁵, och digital kontrollplan⁶.

Under arbetet har Boverket också utgått från den processkartläggning av lov- och byggprocessen som myndigheten genomförde som en del av ett treårigt regeringsuppdrag 2018–2020⁷ och som finns tillgängligt i Boverkets modellbibliotek.⁸

1.3.1 Byggblocket Mina ärenden

Skatteverket är ansvarigt för byggblocket Mina ärenden, enligt Ena –Sveriges digitala infrastruktur. Utvecklingen av byggblocket Mina ärenden, där så kallade kundhändelser ingår, har skett parallellt med denna förstudie och kommer sannolikt att fortsätta under år 2023. Detta innebär att byggblocket inte är färdigt och att kundhändelser inte är till fullo definierade.

Det pågår ett projekt mellan Skatteverket och Värmdö kommun, där Boverkets arbetsgrupp också har medverkat. Det gemensamma arbetet har huvudsakligen skett genom ett arbets- och avstämningsmöte varje vecka, under perioden september-november år 2022. För utkomsten av arbetet redogörs i avsnitt 3.2.4.

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1724 av den 2 oktober 2018 om en gemensam digital ingång för tillhandahållande av information, förfaranden samt hjälp- och problemlösningstjänster och om ändring av förordning (EU) nr 1024/2012.

⁵ Byggnadsinformationsmodellering, BIM, rapport 2023:4, Boverket

⁶ Digitaliserade kontrollplaner, rapport 2023:6, Boverket

⁷ Slutrapport: Enhetlig digital tillämpning av plan- och bygglagen, 2020:17.

⁸ <https://modellbibliotek.boverket.se>. Hämtad 2022-12-21.

1.4 Läsanvisningar och disposition

Rapporten består av tre avsnitt och behandlar information i ett ärende, byggnadsnämndens kommunikation, byggnadsnämndens beslut och arkivering.

Som underlag till förstudien har använts ett antal underlagsrapporter vilka det refereras till med bland annat förslag till författningstext, författningskommentarer och en konsekvensutredning avseende register över behöriga.

2 Information i ett ärende

Utifrån Boverkets uppfattning innebär en lov- och byggprocess utan fysiska handlingar att ett ärende om ansökan om lov eller förhandsbesked eller ett anmälningssärende kan hanteras digitalt utan att byggnadsnämndens handläggare, tjänstemän eller politiker vid något tillfälle ska behöva skriva ut papper för att kunna uppfylla handläggningsreglerna i plan- och bygglagen (2010:900) (PBL).

Redan idag finns det flera byggnadsnämnder som till stor del handlägger ansökningar om lov och förhandsbesked och anmälningssärenden utan fysiska handlingar. Det förekommer ändå processteg som på ett eller annat sätt oftast kräver fysiska handlingar, så som till exempel grannhöranden och meddelande om kungörelser. De kommuner som handlägger ärenden digitalt utan fysiska handlingar skannar då in ansökningar som inkommer som fysiska handlingar för att möjliggöra digital hantering. En sådan hantering kräver att byggnadsnämnden har adekvat systemstöd, till exempel programvara för att kunna mäta på ritningar digitalt. Vad Boverket känner till finns det idag dock ingen byggnadsnämnd som handlägger ärenden där ansökningar består av enbart digital information eller BIM-modeller.

Boverket anser även att en lov- och byggprocess utan fysiska handlingar inte nödvändigtvis innebär att handlingarna i processen ska vara olika sorters digitala handlingar, så som PDF-filer eller andra specifika filformat, utan även att annan digital information och BIM-modeller ska kunna användas.

För att en lov- och byggprocess utan fysiska handlingar ska skapa så stora nyttor som möjligt bör alla handlingar, såväl de som inkommer till byggnadsnämnden som handlingar liksom handlingar som byggnadsnämnden själv upprättar och expedierar, kunna identifieras på ett enhetligt sätt. För detta krävs en nationell klassificeringsstruktur som tillämpas lika i alla byggnadsnämnder, oavsett övriga olikheter i ärendehanteringssystem och informationshanteringsplaner.

2.1 Digital information

Med begreppet digital information menas i denna rapport uppgifter som finns i elektronisk form som kan tillgängliggöras, behandlas digitalt och är maskinläsbara. Till exempel kan det handla om koordinater som lämnats digitalt till byggnadsnämnden eller en nybyggnadskarta som är digital.

Ett PDF-dokument (digitalt dokument) är förvisso digitalt, men endast till en viss nivå. En PDF-fil är avsedd att okulärt konsumeras av en människa

och kan endast svårligen behandlas digitalt. Innehållet i PDF-filen är inte maskinläsbart.

Figur 1. Grafisk representation av digital mognad, baserad på modell presenterad i ISO/TC 59 Standards in a digitalized society - Draft report 2018-09-07 (AG1 N0016).

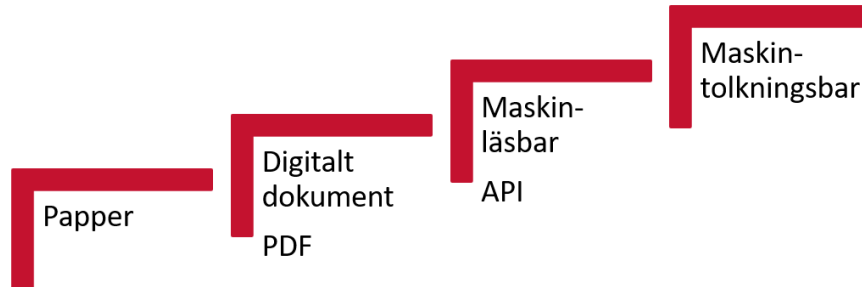

Diagram: Boverket

2.1.1 Digital ansökan och anmälan

Boverket anser att det ska vara möjligt att ansöka om lov och förhandsbesked samt göra anmälningar digitalt till byggnadsnämnden. Det innebär att det borde vara möjligt med digitala dokument, exempelvis PDF-filer, men också med handlingar som har en högre grad av digital mognad, till exempel genom en BIM-modell eller andra typer av digital information.

Enligt 9 kap. 21 § PBL ska en ansökan om lov eller förhandsbesked samt en anmälan vara skriftlig och innehålla de ritningar, beskrivningar och andra uppgifter som behövs för prövningen. Boverkets tolkning av skriftlighetskravet är att det är teknikneutralt, vilket innebär att det fortfarande är att anse som en skriftlig uppgift om uppgifterna lämnas digitalt. Ledning till att skriftlighetskravet ska tolkas teknikneutralt kan hämtas från förarbetena till en ändring av PBL där det framgår att krav på skriftlighet gällande kommunikation inte utesluter att information lämnas i elektronisk form.⁹ Boverket menar därför att även andra paragrafer i PBL, som kravet på skriftlighet vid ansökan om lov och förhandsbesked, ska tolkas på samma sätt. Det möjliggör att en ansökan om lov eller förhandsbesked inklusive de handlingar som behövs kan göras helt digitala och med digital information.

2.1.1.1 Hög andel av handlingarna inkommer i digital form

I den enkät som gick ut till ett trettio-tal kommuner, enligt vad som redogörs för i enkätsvaren i underlagsrapporten, fick de svara på hur vanligt förekommande det är att ansökningshandlingar och anmälningar inkommer digitalt, till exempel via e-tjänst, e-post eller på annat sätt. Av svaren kan utläsas att majoriteten, ca 80 %, av de handlingar som avser ansökan och anmälan lämnas in till byggnadsnämnden digitalt. I ca 88 % av

⁹ Prop. 2017/18:210 s. 26.

byggnadsnämnderna sker handläggning utan fysiska akter och ritningar granskas med digitala verktyg.

Detta talar för en relativt hög grad av digital mognad hos både användarna – sökande och byggherrar – och byggnadsnämnderna. Samtidigt påvisar flera andra svar i enkäten att det saknas en stringens mellan e-tjänster för ansökan och de ärendehanteringssystem som byggnadsnämnden använder.

2.1.1.2 Lovansökan med BIM-modeller

En typ av maskinläsbar digital information som ofta används av aktörer i byggbranschen är BIM-modeller. Läs mer om BIM-modeller i Boverkets rapport 2023:4.

Enligt Boverket bör det vara möjligt att ansöka om lov där de ritningar, beskrivningar och andra uppgifter som behövs för prövningen består av en BIM-modell. Sökanden bör alltså ha en möjlighet att i stället för att ta fram 2D-ritningar från en BIM-modell, ansöka om bygglov med själva BIM-modellen. I en BIM-modell ska en bygglovshandläggare direkt kunna läsa ut all den information som behövs för prövningen av ett lov.

För att det ska vara möjligt krävs att byggnadsnämndens handläggare har möjlighet att granska BIM-modellen. Byggnadsnämnden behöver därför ha tillgång till ett visningsprogram för BIM-modeller, en så kallad *viewer*. Det finns redan idag olika visningsprogram; en del fristående, andra kopplade till proprietär programvara som använts för att skapa BIM-modeller. Möjligen skulle ett visningsprogram för BIM-modeller vara en naturlig utveckling för de programvaror som kommunerna använder för hantering av lov, förhandsbesked och anmälan.

En viktig del av förståelsen för BIM är insikten om att det inte finns en programvara som löser allt eller passar alla. BIM är snarare en verktygslåda med flera olika verktyg och programvaror som samverkar för att stödja en informationsbaserad metodik. Enkelt förklarat skulle man kunna se en uppsättning BIM-verktyg som lite av en klassisk kontorssvit av mjukvaror, så som ordbehandlingsprogram, kalkylark och en mjukvara för att skapa bildspel. Själva 3D-modellen och de renderade bilderna, som många likställer med BIM, är motsvarigheten till bildspelet. I själva verket ligger det mycket mer arbete bakom och under den glättiga ytan döljer sig ett manus med mängder av information i XML-format.

Den stora skillnaden mellan BIM-verktygslådan och kontorssviten är att BIM-marknaden är mycket mer fragmenterad. Medan alla medarbetare på samma arbetsplats vanligtvis nyttjar kontorsprogrammen från en och samma leverantör – låt säga, Office-paketet från Microsoft – är det inte lika självklart att en BIM-projektör använder samma mjukvara som kollegan bredvid. Det är inte heller lika självklart att alla discipliner använder mjukvara från samma utvecklare, även om man arbetar i samma projekt.

Det finns standarder för vilken information modellerna kan innehålla och hur de kan vara strukturerade, vilket möjliggör utbyte av informationen. Detta innebär också att floran av olika programvaror inte nödvändigtvis är ett problem. Fragmenteringen kan i stället ses som en möjlighet att undvika de inläsningseffekter som drabbat flera andra mjukvaruområden. Den vanligast förekommande standarden för informationsutbyte är Industry Foundation Classes, IFC. Formatet är just ett steg på vägen mot en marknad där användarna av programvaror inte är knutna till en specifik leverantör eller specifika filformat.

BIM-modeller kan innehålla stora mängder av information, allt från byggnadens geometri till information om vilka skruvar som ska användas för en viss infästning. Detta betyder att den fullskalig BIM-modell oftast innehåller betydligt mer information än vad som krävs för en prövning av bygglov. Vilken information som behövs i en BIM-modell i samband med en lovprövning skiljer sig åt från andra användningsområden. För att det ska vara praktiskt möjligt att genomföra en prövning av en ansökan om bygglov, där ansökan lämnas in som en BIM-modell, skulle modellen behöva avgränsas så att den enbart innehåller den information som behövs för just lovprövningen.

För att underlätta möjligheten att ansöka om lov med en BIM-modell anser Boverket att det bör tas fram en nationell specifikation där det framgår vilken information som behöver finnas i en BIM-modell vid en lovan-sökan. Detta skulle kunna hanteras genom så kallat *Model View Definition*, MVD, som närmast kan beskrivas som ett schema som bestämmer hur ett utsnitt av datamängden i en BIM-modell ska kunna exporteras och användas i en begränsad tillämpning, som vid prövning av ansökan om bygglov. Med hjälp av MVD:er skulle man således kunna skapa en avgränsad modellavbild som innehåller de informationsmängder som krävs enbart för den aktuella prövningen.

2.1.2 Andra inkommande handlingar till byggnadsnämnden

I lov- och byggprocessen skickar sökanden vid flera tillfällen in handlingar till byggnadsnämnden. Det sker till exempel vid ansökan av lov eller förhandsbesked, eller vid en anmälan, vid komplettering av en ansökan eller anmälan samt vid inlämnande av handlingar inför startbesked och slutbesked.

För att möjliggöra en lov- och byggprocess utan fysiska handlingar bör det vara möjligt att skicka strukturerad information till byggnadsnämnden, snarare än digitiserade handlingar som ostrukturerad information. BIM-modeller är ett exempel på strukturerad information. Det bör därför vara möjligt att skicka BIM-modeller till byggnadsnämnden och på så sätt kunna ansöka om bygglov med en modell där den data som behövs

för prövningen är klassificerad och strukturerad på ett i förväg bestämt sätt.

Utöver BIM-modeller finns det andra informationsmängder som hanteras som dokument som skulle kunna struktureras digitalt i stället. Enligt 10 kap. 19 § PBL ska man vid det tekniska samrådet gå igenom byggherrens förslag till kontrollplan och de handlingar i övrigt som byggherren har gett in. Detta är exempel på information som skulle kunna struktureras digitalt. Vidare framgår av 10 kap. 23 § PBL att byggnadsnämnden med ett startbesked ska godkänna att en åtgärd som avses i 3 § får påbörjas om, utifrån respektive eventuella krav, ett bevis om att det finns ett färdigställandeskydd som avses i 16 §, ett bevis om besked om skyddsrum och en redovisning av alternativa energiförsörjningssystem har visats upp för nämnden. Detta är ytterligare exempel på sådan information som skulle kunna struktureras digitalt.

Även om byggnadsnämndens handläggning bör ske utan fysiska handlingar anser Boverket att de även fortsättningsvis ska vara möjligt att ansöka om lov och förhandsbesked samt göra anmälningar genom fysiska handlingar. Det kan dock finnas anledning att ställa samma eller motsvarande formkrav på sådana fysiska handlingar, som på den digitala informationen; exempelvis att datum eller måttangivelser ska uttryckas enligt ett specifikt format.

Boverket anser i nuläget inte att det är lämpligt att ställa krav på att ansökningar om lov och förhandsbesked samt anmälningar måste vara digitala, liknade de krav som ställts i plan- och byggförordningen (2011:338) (PBF) på att detaljplaner ska finnas som digital information.¹⁰ Sådana krav vore i dagsläget allt för långtgående. Ofta är det privatpersoner, utan tillgång till särskilda programvaror, som ansöker om lov eller förhandsbesked eller gör anmälningar. De programvaror och e-tjänster som finns på marknaden idag är inte tillräckligt lättillgängliga för att den breda massan ska kunna tillmötesgå ett krav på helt digital information i en ansökan eller anmälan till byggnadsnämnden.

Ett sådant krav sådant krav kan vara aktuellt när tekniken har kommit längre. Det skulle till exempel vara möjligt att tänka sig att tjänsteleverantörer i framtiden kommer tillhandahålla teknik som möjliggör ansöka eller anmälan med enbart digital information. Därför föreslår Boverket att kravet i stället utformas på så sätt att byggnadsnämnderna ska ha möjlighet att ta emot en ansökan eller anmälan digitalt.

2.1.2.1 Rättsverkan vid handläggning av BIM-modeller

Boverket anser att det även bör vara möjligt att använda sig av BIM-modeller under byggprocessen. Idag lämnas de tekniska handlingarna in som

¹⁰ 2 kap. 5 a § PBF

till exempel PDF-filer inför byggnadsnämndens prövning i fråga om startbesked, både vid anmälningar och vid åtgärder som föregåtts av ett lov. Byggherren behöver till exempel ofta lämna in kompletterande underlag inför startbesked, som till exempel brandskyddsbeskrivning, ventilationshandlingar, konstruktionshandlingar och liknande. I en BIM-modell skulle byggnadsnämnden i stället få information om hur byggnaden är projekterad i sin helhet. Det innebär att all den information som byggnadsnämnden behöver ha för att kunna anta att kraven kan komma att uppfyllas, skulle kunna utläsas direkt av modellen.

Till skillnad från lovprövning ska byggnadsnämnden i ett startbesked endast göra en bedömning av om kraven kan antas komma att uppfyllas. I ett bygglov ska kraven prövas fullt ut, vilket innebär att ett beviljat bygglov får negativ rättskraft. Det betyder att om byggnadsnämnden har meddelat bygglov trots att ett krav inte uppfylls, så är det inte möjligt för nämnden att i efterhand ingripa med tillsyn om byggherren följt bygglovet och inte lämnat vilseledande uppgifter som legat till grund för bygglovet. Det innebär i sin tur att byggnadsnämnden måste ge slutbesked för utföranden som genom prövningen har godkänts i bygglov, även om det utförandet strider mot ett eller flera lagkrav.

En byggnadsnämnds bygglovsprövning omfattar däremot inte tekniska egenskapskrav i 8 kap. 4 § PBL. Tekniska egenskapskrav bedömer byggnadsnämnden i stället inför startbesked enligt 10 kap. 23 § PBL. Byggnadsnämnden ska ge startbesked om de tekniska egenskapskraven kan antas komma att uppfyllas.

Även om byggnadsnämnden inför startbeskedet inte ska göra en fullständig prövning av om tekniska egenskapskrav uppfylls, har Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) i flera avgöranden – utan någon mer ingående motivering – slagit fast att startbesked är gynnande beslut som får negativ rättskraft under förutsättning att det faktiska utförandet stämmer överens med det underlag som lämnats in inför startbesked.¹¹

Om startbesked får negativ rättskraft, i den meningen att de tekniska egenskapskraven ska anses slutligt prövade i och med beslut om startbesked, innebär det att byggnadsnämnden inte kan ingripa med tillsyn för att få till stånd en rättelse. Det får också uppfattas så att om det till exempel finns en brist i beräkningen av en byggnads bärförmåga som inte har framkommit i underlaget, kan byggnadsnämnden, enligt MÖD:s tolkning av startbeskeds negativa rättskraft, ingripa med tillsyn i efterhand. Om byggherren däremot som underlag för startbesked har lämnat in en mer omfattande redovisning av detaljerna i byggprojektet, begränsas möjligheterna till tillsyn i efterhand i motsvarande mån. Byggnadsnämnden får

¹¹ MÖD 2016-02-23 mål nr P 1948-15, MÖD 2016-12-22, mål nr P 1022-16 och MÖD 2017-06-02 mål nr P 5575-16 samt MÖD ref. 2017:50 och 2018:22

enligt en sådan tolkning ett utökat ansvar. För att minimera risken för att fel och brister passerar utan ingripande från byggnadsnämnden måste nämnden detaljgranska varje handling och se till att kontrollplaner omfattar betydligt mer kontroll.

Boverket noterar dock att MÖD i ett senare avgörande¹² uttalat att byggnadsnämnden är oförhindrad att ingripa med tillsyn efter att slutbesked getts, om det visar sig att något tekniskt egenskapskrav inte har uppfyllts. Mot bakgrund av bedömningen i det avgörandet finns det enligt Boverkets uppfattning starka skäl som talar för att byggnadsnämndens bedömning av tekniska egenskapskrav inför startbesked inte får negativ rättskraft. Detta är också något som Boverket har meddelat MÖD i ett yttrande 2022-08-23 avseende ett annat ärende.¹³

Det är varken realistiskt eller syftet med kontroll- och tillsynssystemet att byggnadsnämnden ska detaljgranska alla underlag för startbesked. Av detta skäl finns anledning för lagstiftaren att beakta om och i så fall hur Boverkets yttrande, liksom MÖD:s avgörande i mål P 12528–21, påverkar tillämpningen av negativ rättskraft. Vid en fortsatt extensiv tolkning av startbeskedets negativa rättskraft, skulle även de BIM-modeller som lämnas in som underlag för startbesked behöva begränsas genom ett MVD, precis som BIM-modeller som utgör underlag för prövning av bygglov föreslås göra. I annat fall skulle byggnadsnämnden behöva granska orimliga mängder data. Möjligen kan det med hänsyn till datamängd och den många gånger inter-disciplinära tolkningen även finnas skäl att begränsa mängden information som ska finnas i en BIM-modell som ska utgöra underlag för startbesked.

2.2 Problembeskrivning

Eftersom det fränsett vissa formkrav inte finns några krav på vilka handlingar som ska ingå i en ansökan om lov eller förhandsbesked, skiljer det sig åt mellan kommunerna vilka handlingar som byggnadsnämnden anser behövs för att ansökan ska vara komplett. Det är även svårt för sökanden att veta vilka handlingar som ska bifogas ansökan, vilket innebär att kommunerna i många fall måste förelägga om komplettering.

Denna problematik identifierades även av Bygglövsutredningen, SOU 2021:47. Utredningen föreslog att kraven på vad en ansökan ska innehålla bör motsvara dagens krav.¹⁴ Under utredningen hade dock flera kommuner synpunkter på att kommunerna sinsemellan, och även olika bygglovhandläggare i samma kommun, ställer olika krav på vilka uppgifter och handlingar som behövs för att pröva en viss åtgärd. Det

¹² MÖD 2020-08-27, mål nr P 6912–19

¹³ Yttrande över mål om slutbesked för nybyggnad av flerbostadshus, dnr 3955/2022, mål nr mål P 12528–21

¹⁴ SOU 2021:47 s. 739

framgår i utredningen att både byggherrar och kommuner upplevde det problematiskt och skulle vilja få en tydligare vägledning för att få tillämpningen mer lika. Till utredningen framfördes samtidigt att det skulle bli alltför stringent att föreskriva om detta i lag eller förordning och att kommunerna behöver kunna göra olika bedömningar beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Utredningen ansåg att det inte är lämpligt att i författning reglera exakt vilka handlingar som bör finnas med i alla olika ärendetyper som förekommer hos byggnadsnämnden och att det måste finnas ett bedömningsutrymme beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Samtidigt ansåg utredningen att det skulle underlätta, både för de som handlägger ansökningar och för de som förbereder en ansökan om lov, om det fanns en vägledning till stöd för tillämpningen.¹⁵

Det finns således redan idag ett stort behov att förtydliga vilka handlingar som krävs vid ansökningar om lov och förhandsbesked samt vid anmälningar för att öka både förutsägbarheten och enhetligheten i vilka handlingar som krävs. I en lov- och byggprocess utan fysiska handlingar, där ansökningar och anmälningar bör kunna göras med digital information, ökar behovet av tydlighet ytterligare kring vilka handlingar som krävs. För att det ska vara möjligt att strukturera den digitala informationen som en ansökan innehåller på ett enhetligt sätt, är det nödvändigt att identifiera vilken information som en ansökan kan innehålla.

2.2.1 Inläsningseffekter behöver undvikas

En struktur för vilken information som behövs i en ansökan om lov eller förhandsbesked, liksom vid en anmälan till byggnadsnämnden, är också en förutsättning för att minska inläsningseffekten och öka diversifieringen bland olika applikationer och e-tjänster. De flesta e-tjänster för bygglovsansökan är idag egenutvecklade av kommunerna eller tillhandahållna som tilläggstjänster för byggnadsnämndens ärendehanteringssystem. Om en e-tjänst på den öppna marknaden ska kunna konkurrera på lika villkor med sådana e-tjänster, måste strukturen vara definierad på ett sådant sätt att en byggnadsnämnd inte kan refusera – eller närmast på automatik begära komplettering av – en ansökan som kommer från en tredjepartstjänst. Det måste också vara möjligt att sömlöst lämna och hämta information mellan sådana tjänster och ärendehanteringssystem, exempelvis via ett tvåvägs-API. Även om de stora systemutvecklarna erbjuder externa utvecklare möjligheten att ta fram sido- och påhängstjänster, kräver det en handskakningsprocess och konsultkostnader som appeller tjänsteutvecklaren behöver bära för vart och ett av de ärendehanteringssystem som e-tjänsten ska vara kompatibel med.

¹⁵ SOU 2021:47 s. 741

2.2.2 Informationsinnehållet är det intressanta

Diskussionen kring vilka handlingar som ska ingå i en bygglovsansökan är inte ny. Den har funnits länge och pågår alltjämt. Som tidigare har beskrivits framgick det av byggnadsstadgan (1959:612) vilka handlingar som skulle bifogas en ansökan. Den dåtida regleringen förutsatte att en handling var detsamma som ett dokument på papper. Begränsningen i den informationsbärande tekniken, samt en över tid framvuxen praxis kring hur information om en byggnads utformning och konstruktion bäst presenterades, bidrog till listan över konkreta dokument.

Medan det fortfarande är vanligt att en ansökan inte är komplett, exempelvis för att det saknas en situationsplan, är orsaken erfarenhetsmässigt lika ofta att den med ansökan bifogade situationsplanen innehåller brister. Problemet är då inte att situationsplanen saknas, utan att det finns brister i informationen på situationsplanen eller att det helt enkelt saknas information som borde ha funnits där.

Problematiken kring vilka handlingar som krävs för att byggnadsnämnden ska kunna pröva en ansökan om bygglov kan sammanfattas med att det inte nödvändigtvis är vilken handling som ska krävas i ett specifikt ärende som behöver förtydligas; än mindre vad den handlingen ska ha för benämning. Det är i stället informationen som finns på handlingarna som är intressant.

2.2.3 Skapa ordning genom enhetlig klassificeringsstruktur

Idag ansvarar varje byggnadsnämnd för sin egen hantering av inkomna och upprättade allmänna handlingar. Nämnderna förvaltar också – var för sig – hur ärenden, handlingar och beslut klassificeras.

En Samrådsgrupp¹⁶, bestående av representanter från Riksarkivet samt från kommuner och regioner via SKR, har tagit fram Klassa, en gemensam klassificeringsstruktur för Sveriges kommuner. Där ges exempel på underprocesser eller aktiviteter för flera områden inom den kommunala förvaltningen, däribland förhandsbesked, bygganmälan och bygglov för olika typer av byggnader/lokaler. Flera kommuner har därför valt att fördela den övergripande processen kallad ”Hantera bygglov” i egna definierade underprocesser med tillhörande handlingstyper. Detta innebär att klassificeringen inte är nationellt enhetlig, utan varierar från en kommun till en annan.

Oavsett i vilket skede klassificeringsstrukturen bestäms, och om man följer Klassa-strukturen eller inte, är det inte ovanligt att denna revideras och redigeras över tid; antingen till följd av lagändringar eller utifrån

¹⁶ <http://www.samradsgruppen.se/index.php/component/content/?view=featured>, hämtad 2022-11-28.

administrativa och organisatoriska faktorer i den enskilda byggnadsnämnden. Detta riskerar ge upphov till 290 möjliga klassificeringsstrukturer, vilket kan visa sig problematiskt vid statistikuttag. Det kan indirekt också påverka riktigheten i nämndernas handläggning och beslut, vilket får följder vid överprövningar och för rättssäkerheten.

Ett återkommande exempel på problematiken vid statistikuttag är att vissa byggnadsnämnder inte maskinellt kan ta fram en uppgift över hur många startbesked som har beviljats, eftersom startbesked som getts i samma beslutsdokument som beslut om bygglov inte kan redovisas separat. Likaså förutsätter länsstyrelsernas statistikuttag att alla typer av ärenden förses en statistikkod, vilket sker med olika rutiner och regelbundenhet i olika länsstyrelser. Båda bristerna medför antingen en stor manuell insats från de berörda kommunerna och länsstyrelserna, eller att redovisningen till Boverket och berört departement blir missvisande.

När det gäller rättssäkerheten kan klassificeringsstrukturen i ett ärendehanteringssystem ha en avgörande betydelse. Systemen innehåller ofta regler för vilken eller vilka typer av beslut som är förenliga med ett visst ärendeslag eller en viss ärendetyp. Med löpande underhåll, anpassning till lagändringar och en strikt efterlevnad bidrar en sådan regelhantering till högre rättssäkerhet. Men när anpassningar till lagändringar uteblir och det saknas kopplingar till standardfraser, inbjuder det till brister som uppkommer på grund av den mänskliga faktorn. Exempelvis har en byggnadsnämnd i ett rättsavgörande beslutat om löpande byggsanktionsavgift; något som saknar lagstöd. Med en uppdaterad klassificeringsstruktur och en striktare regelhantering mellan beslut och ärendeslag, hade den typen av brister sannolikt kunnat undvikas i högre grad. Detta hade i sin tur bidragit till en minskad belastning för både domstolarna och den enskilde, liksom för beslutsmyndigheten.

2.3 Överväganden och förslag

Boverket anser att det utöver väglednings- och utbildningsinsatser även bör utredas i vilken utsträckning föreskrifter som reglerar vilken information som kan krävas för en prövning av ett lov eller ett förhandsbesked behövs.

Vidare anser Boverket att det behöver utredas om det ska tas fram en klassificeringskatalog för lov- och byggprocessen, så att det tillskapas en enhetlig och nationell struktur för hur sådana ärenden, händelser och beslut ska klassificeras. En sådan katalog skulle sannolikt underlätta statistikuttag och höja rättssäkerheten i byggnadsnämndernas beslut, men också underlätta för systemutvecklare liksom för utbildningsföretag, lärosäten och deras elever. Detta skulle också bidra till att sökanden lättare kan beskriva vad ansökan eller anmälan avser och att densamma därmed oftare är komplett från början, vilket leder till att handläggningstiden

förkortas. En kategorisering medför också att det blir enklare att ta fram rutiner för hantering av informationen, vilket innebär en mer enhetlig och effektivare lov- och byggprocess.

Det krävs också en fortsatt utveckling och långsiktig förvaltning av katalogfunktioner som betjänar den digitala samhällsbyggnadsprocessen med strukturerade och lättillgängliga data. Exempel på sådana katalogfunktioner är Boverkets ändamålskatalog eller ett register över personcertifierade; en tjänst som Boverket tidigare tillhandahållit. Sådana data är en förutsättning för att kommuner och systemleverantörer ska kunna bygga smarta e-tjänster som bidrar till en obruten digital samhällsbyggnadsprocess.

2.3.1 Föreskrifter om vilka informationsmängder som kan krävas

Skälen till att Boverket anser att föreskrifter bör tas fram är flera. Föreskrifter skulle förtydliga vad kommuner faktiskt kan kräva in för uppgifter i samband med en ansökan, något som skulle öka rättssäkerheten för de sökande samtidigt som det ger efterfrågad enhetlighet i landet. Föreskrifter skulle också vara ett stort steg framåt mot en obruten digital samhällsbyggnadsprocess. Sådana föreskrifter skulle också underlätta för utvecklare som vill skapa applikationer och e-tjänster för till exempel ansökan om bygglov.

Föreskrifter som reglerar vilka uppgifter som kommuner kan kräva in i samband med ansökan om lov kommer att öka förutsägbarheten och därmed också rättssäkerheten för de sökande. Att det har identifierats att olika kommuner ställer olika krav innebär att ansökningsförfarandet och därmed prövningen inte blir förutsägbar och inte heller enhetlig i hela landet. Föreskrifterna skulle ensa vilka uppgifter kommunen får begära in enligt PBL. Aktörer som är verksamma i flera kommuner skulle dra stor nytta av att ansökningsprocesserna blev mer enhetliga.

Arbetet för en obruten digital samhällsbyggnadsprocess har pågått hos många aktörer i många år. Alla utredningar Boverket känner till som har behandlat förutsättningarna för att införa en digital samhällsbyggnadsprocess och alla de aktiviteter Boverket deltagit i under de senaste åren har entydigt pekat på att grundläggande principer för informationsutbyte måste regleras med tvingande bestämmelser.¹⁷ Principer som bygger på frivillighet riskerar att inte nå hela vägen fram för att åstadkomma en digital enhetlighet, eftersom en sådan process kräver att informationen är harmoniserad. I annat fall kan inte olika system utbyta information mellan varandra. Syftet med en obruten digital samhällsbyggnadsprocess är att informationen ska kunna tillgängliggöras, utbytas, återanvändas och

¹⁷ Digitala detaljplaner - Reglering av hur detaljplaner ska utformas digitalt, rapport 2017:21. Boverket, 2017

förfinas på det sätt som den aktuella aktören har behov av. Finns inte informationen på ett strukturerat sätt, kommer inte processerna vara möjliga att digitalisera fullt ut.

Boverket anser att en sådan föreskrift bör reglera vilka uppgifter som kan krävas i ansökan om lov eller förhandsbesked samt i anmälningsärenden, samt hur dessa uppgifter ska uttryckas. Med uppgifter avser Boverket till exempel information om placering, kulör, material eller liknande. Det innebär att Boverket anser att en sådan föreskrift inte ska reglera vilka handlingar eller dokument som krävs för en viss typ av ärende. Föreskriften bör alltså inte reglera att till exempel fasadritning, planritning, situationsplan med mera krävs för prövning av bygglov för nybyggnad av ett enbostadshus. Föreskriften bör heller inte reglera vilka uppgifter som ska lämnas in i olika typer av ärenden, utan endast vilka uppgifter som kommunen *kan* kräva in. Detta innebär att byggnadsnämnden fortfarande är fri att välja bort vissa uppgifter, exempelvis för enklare byggåtgärder.

Innan ÄPBL var det som tidigare framgår reglerat vilka handlingar som skulle bifogas en ansökan. Syftet med att regleringen slopades var att byggnadsnämnden skulle kunna bedöma vilka handlingar som krävdes och göra en bedömning i varje enskilt fall utifrån åtgärdens art.¹⁸ Boverket anser att byggnadsnämnden även fortsättningsvis måste kunna göra bedömningen vilka uppgifter som krävs i varje enskilt fall. Förutsättningarna för vilka uppgifter som byggnadsnämnden behöver varierar från fall till fall både utifrån åtgärden i sig och utifrån förutsättningarna på platsen. Om en föreskrift skulle reglera vilka uppgifter som *ska* krävas i olika typer av ärenden i stället för vilken som *kan* krävas, riskerar kraven att bli allt för omfattande i många fall. Föreskriften hade varit tvungen att ställa krav på alla typer av uppgifter som skulle kunna krävas i till exempel en lovprövning. Det innebär att sökanden i sådana fall skulle riskera att behöva lämna in uppgifter till byggnadsnämnden som inte behövs för prövningen, vilket skulle vara betungande för såväl sökanden som byggnadsnämnden och skulle motverka en effektivare lov- och byggprocess.

Enligt Boverkets uppfattning kan en föreskrift komma att fungera som en bruttolista över vilken information som byggnadsnämnderna kan kräva in. På så sätt ökar enhetligheten för vilken information som byggnadsnämnderna har att pröva i ett ärende, men samtidigt möjliggör föreskriften att byggnadsnämnden kan göra en bedömning om vilka uppgifter som behövs i varje enskilt fall.

Enligt 9 kap. 21 § PBL ska en ansökan om lov eller förhandsbesked innehålla de ritningar, beskrivningar och andra uppgifter som behövs för prövningen. Det innebär att föreskriften ska reglera just den information som byggnadsnämnden behöver för att kunna pröva förutsättningarna

¹⁸ Se departementschefens uttalande prop. 1985/86:1 s 728

som ska vara uppfyllda för att till exempel bygglov ska kunna ges. Det kan till exempel vara att byggnadsnämnden behöver information om ett byggnadsverks placering och höjd för att kunna avgöra om kravet på anpassning till stads- och landskapsbilden uppfylls.

Boverket har med stöd av 10 kap. 21 § PBF ett bemyndigande att meddela de föreskrifter som behövs för tillämpningen av 9 kap. 21 § PBL, bland annat om vilka andra uppgifter som behövs för prövningen. Detta innebär enligt Boverkets tolkning föreskrifter om vilken information som byggnadsnämnden får kräva att en ansökan om lov eller förhandsbesked, liksom en anmälan, ska innehålla, samt hur informationen ska uttryckas. Ett sådant föreskriftsarbete skulle emellertid vara alltför omfattande för att kunna hanteras inom ramen för Boverkets ordinarie anslag och verksamhet, varför Boverket föreslår att regeringen ger myndigheten i uppdrag att ta fram sådana föreskrifter. Boverket bör också ges ett utökat anslag för långsiktig förvaltning av informationsspecifikationer.

2.3.2 Nationell klassificeringskatalog

Då avsaknaden av en enhetlig klassificeringsstruktur för ärenden, beslut och utfall medför brister i såväl statistik som rättssäkerhet, liksom möjligheten att utveckla eller välja tjänster på den öppna marknaden, bedömer Boverket att möjligheten att upprätta en enhetlig och nationell klassificeringsstruktur för ärenden som omfattas av lov-, bygg- och tillsynsprocesserna enligt PBL behöver utredas. En sådan struktur behöver i första hand kunna tillämpas på ärendetyper, beslutshändelser, beslutsutfall och lagrum, men också på så kallade kundhändelser; mer om dessa i avsnitt 3.2.4.

Detta kräver en kartläggning av dagens handläggning, beslut om en gemensam process från ärendets start till långtidsbevarande, med gemensam definition, namngivning samt teknisk och administrativ hantering av förekommande handlingstyper. En sådan gemensam process skulle säkra en nationell likriktad hantering av handlingar i bygglovsprocessen.

Det bör enligt Boverkets bedömning också vara möjligt för byggnadsnämnder och tjänsteutvecklare att via ett särskilt gränssnitt (API) underhålla och uppdatera programvaror och tjänster med den senast kända klassificeringsstrukturen såväl som historiska klassificeringsstrukturer. Detta skulle i hög grad bidra till en digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen och till att förverkliga Boverkets målbild. En enhetlig klassificeringsstruktur skulle kunna regleras i föreskrifter från bemyndigad myndighet, med följden att den blir tvingande. Föreskrifter skulle minska byggnadsnämndernas behov av att underhålla klassificeringsstrukturen i sina ärendehanteringssystem, liksom kostnaden för sådant underhåll.

I detta sammanhang behöver även SDG-förordningen¹⁹ beaktas. Om Sverige behöver ta fram en nationell e-tjänst för ansökan om bygglov, kommer en enhetlig och nationell klassificeringsstruktur att vara en förutsättning för att uppnå funktionella krav. Ur denna synvinkel skulle en enhetlig och nationell klassificeringskatalog utgöra minsta gemensamma nämnare, oavsett om e-tjänster för ansökan om bygglov fortsatt ska förekomma på den öppna marknaden eller i stället inordnas i en nationell e-tjänst.

Boverket föreslår därför att det bör utredas hur informationen i ett ärende ska vara strukturerad. Vidare anser Boverket att det behöver utredas om en klassificeringskatalog bör tas fram och vilka tekniska lösningar som så fall behövs för att upprätthålla katalogtjänsten.

Ett sådant utredningsarbete skulle vara alltför omfattande för att kunna hanteras inom ramen för Boverkets ordinarie anslag och verksamhet.

2.3.3 E-tjänster för ansökan och anmälan

EU har beslutat att det ska finnas en gemensam digital ingång för tillhandahållande av information, förfaranden samt hjälp- och problemlösningstjänster. Detta regleras enligt den så kallade SDG-förordningen²⁰. SDG står för *Single Digital Gateway* och målet med förordningen är ett digitalt användarvänligt Europa. Det innebär bland annat att man från ett EU-land ska kunna genomföra ett flertal vanligt förekommande kundresor (förfaranden) även i andra EU-länder. I en bilaga till förordningen har ett antal olika förfaranden pekats ut.

Från och med den 12 december 2023 ska det i varje EU-land finnas digitala tjänster för de förfaranden som omfattas av förordningen. Det ska också vara möjligt med så kallat bevisutbyte enligt engångsprincipen, alltså att som EU-medborgare få meddelanden om sitt kundärende via den gemensamma digitala ingången.

Rent formellt är det utifrån svensk lagstiftning fortfarande de enskilda kommunerna som har att lösa de uppgifter som SDG-förordningen lägger på berörda förfaranden. DIGG har dock påpekat att det dels skulle vara orimligt med 290 olika lösningar för ett och samma ändamål, dels att det redan pågår ett arbete med utveckling av gemensamma överenskommelser och tekniska komponenter, så kallade byggblock, inom ramen för projektet Ena – Sveriges digitala infrastruktur.

¹⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1724 av den 2 oktober 2018 om en gemensam digital ingång för tillhandahållande av information, förfaranden samt hjälp- och problemlösningstjänster och om ändring av förordning (EU) nr 1024/2012.

²⁰ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1724 av den 2 oktober 2018 om en gemensam digital ingång för tillhandahållande av information, förfaranden samt hjälp- och problemlösningstjänster och om ändring av förordning (EU) nr 1024/2012.

Boverket menar att oavsett om SDG-förordningen leder till genomförandet av en nationell e-tjänst för ansökan om bygglov, eller om ansvaret för att kunna ta emot och behandla – samt ge återkoppling på – ansökningar fortfarande kommer att ligga hos de enskilda byggnadsnämnderna, så förutsätter en enhetlig handläggning av lov- och byggprocessen att de ovan föreslagna utredningarna om informationsmängderna, liksom en klassificeringskatalog, genomförs. Båda dessa delar skulle således också behöva ingå som en delmängd i arbetet med att ta fram en nationell e-tjänst.

En nationell strukturerad e-tjänst för ansökan om lov- och förhandsbesked, liksom för anmälan, skulle innebära ett större statligt åtagande än enbart den tjänstesamordning som klassificeringskatalogen och föreskrifter om informationsmängder medför. Samtidigt skulle ett sådant åtagande sannolikt bli mer resurseffektivt och samhällsekonomiskt mer fördelaktigt än om varje enskild kommun eller byggnadsnämnd måste ta fram en egen lösning. En sådan e-tjänst skulle också jämna ut de digitala klyftorna mellan olika kommuner, där den egna digitala mognaden blir avgörande för om man kopplar sitt eget ärendehanteringssystem till den gemensamma digitala ingången, eller om man använder ingången för en fortsatt ”digilog” hantering där en ansökan som har lämnats digitalt sammanställs i PDF-format och vidarebefordras till byggnadsnämndens inkorg.

Boverket anser att oavsett om SDG-förordningen leder till genomförandet av en nationell e-tjänst för ansökan om bygglov, eller om ansvaret för att kunna ta emot och behandla ska ligga kvar hos byggnadsnämnderna, så bör det utredas om det behöver ställas på utformning av en ansökan om lov, förhandsbesked och sådana andra handlingar som avses i 9 kap. 21 § PBL, eller en anmälan som avses i 9 kap. 16 § PBL. En sådan utredning bör bland annat avse om byggnadsnämnden ska ha möjlighet att kunna ta emot en ansökan om lov, förhandsbesked eller anmälan och sådana andra handlingar som avses i 9 kap. 21 § PBL, om dessa är utformade så att uppgifterna i dem kan tillgängliggöras och behandlas digitalt.

2.3.3.1 Koppling till register över behöriga

Boverket har tidigare tillhandahållit ett register över bland andra certifierade sakkunniga och kontrollansvariga. Dessa certifieringar utfärdas av certifieringsorgan som ackrediterats av Swedac. Boverket fick år 2021 också i uppdrag av regeringen att ta fram ett särskilt gränssnitt (API) för att tillgängliggöra dessa uppgifter för maskinell läsning.

Dock bedömde Boverket att det behöver göras kompletteringar i bland annat PBF för att tillgängliggörandet av uppgifterna ska vara förenligt med dataskyddsförordningen. Boverket meddelade i sin slutrapport att myndigheten avser lämna sådana författningsförslag till regeringen, vilket sker som ett led i innevarande uppdrag. Innan författningsändringar har

införts och trätt i kraft kan det särskilda gränssnittet för behörighetsregistret inte publiceras.

Sett ur PBL-processen så ska exempelvis enligt 9 kap. 21 § PBL byggherren som ett led i ansökan om bygglov i vissa fall ge förslag om vem eller vilka som ska vara kontrollansvariga. Först när det särskilda gränssnittet är publicerat kan andra programvaror – som till exempel en e-tjänst för ansökan om bygglov – göra slagningar mot register över behöriga.

Idealiskt vore också att en sådan e-tjänst stödjer tvåpartssignering, förslagsvis med stöd av byggblocket Mina ombud, så att en kontrollansvarig genom en elektronisk signatur kan acceptera uppdraget efter att ha tagit del av informationen i ärendet. I annat fall uppstår behovet av ett analogt delmoment i ansökningsprocessen och den digitala händelsekedjan bryts.

Under år 2022 har Boverket beslutat att, som en försiktighetsåtgärd, även avbryta tillgängliggörandet via e-tjänsten ”Hitta certifierade personer” på Boverkets webbplats. Informationen i behörighetsregistret är i dagsläget därför inte tillgänglig, varken genom Boverkets webbplats eller via ett API. De föreslagna författningsändringarna är därför ett viktigt steg mot en obruten digital samhällsbyggnadsprocess.

3 Byggnadsnämndens kommunikation

En av förutsättningarna för att uppnå en lov- och byggprocess utan fysiska handlingar är att byggnadsnämnden kan kommunicera med sökande, grannar och andra berörda med flera digitalt. Detta ställer krav på dels en struktur som gör att informationen i ärendet kan återanvändas inför varje typ av utskick, utan mellanhantering eller förvanskning, dels att det finns ett enhetligt sätt att digitalt förmedla informationen.

I Boverkets rapport 2021:28, *Digital kommunikation i PBL*, tog Boverket fram förslag som underlättar digital kommunikation med de som ska delges beslut eller underrättas om till exempel en ansökan om lov. Boverket utredde om det är möjligt för byggnadsnämnden att använda e-tjänsten Mina meddelanden för att fullgöra sina skyldigheter att delge eller underrätta personer enligt bestämmelserna i 3, 5, 6, 9 och 10 kap. plan- och bygglagen (2010:900) (PBL). Nedan följer de viktigaste slutsatserna från Boverkets rapport.

Mina meddelanden är en tjänst för digital post som tillhandahålls av Myndigheten för digital förvaltning, DIGG. Genom Mina meddelanden är det möjligt för myndigheter att skicka digital myndighetspost till privatpersoner och företag som har anslutit sig till tjänsten.²¹

3.1 Problembeskrivning

Kommunen kan redan idag i stor utsträckning använda sig av Mina meddelanden vid kommunikering enligt PBL, vid såväl underrättelser, delgivning och övrig kommunikering. Tjänsten har dock vissa begränsningar. Det är till exempel inte möjligt för mottagaren att svara direkt i Mina meddelanden. Om den enskilda vill eller måste återkoppla till kommunen finns ingen möjlighet att göra det via Mina meddelanden.

Det finns också en problematik kring kallelser till sammanträden under byggprocessen, där en kombination av brist på systemstöd och inkonsekvent reglering ger upphov till missförstånd och tidsspillan, både hos byggnadsnämnderna och hos byggherrarna.

3.1.1 Begränsningar i Mina meddelanden

Utöver att Mina meddelanden har en begränsning vad avser möjligheten för mottagaren att svara avsändaren direkt, har tjänsten även andra begränsningar. Även om de flesta enskilda som kan vara aktuella för

²¹ Förordning (2018:357) om myndighetsgemensam infrastruktur för säkra elektroniska försändelser 1 § och DIGG. Allmänna villkor för Mina Meddelanden.
<https://www.digg.se/digital-post/privatperson/anvandarvillkor> Hämtad 2021-11-04.

kommunen att kommunicera med i PBL-processerna har möjlighet att ansluta sig har 25 % av den vuxna befolkningen av olika skäl inte anslutit sig. Det finns inte heller något generellt krav på de enskilda som kan ansluta sig att faktiskt ska göra det. Det innebär att kommunen i relativt stor utsträckning även måste använda sig av traditionella kommunikationssätt för att fullgöra sina skyldigheter.

På frågan om Mina meddelanden används enbart i vissa fall, svarar en handfull kommuner att man använder tjänsten enbart för kommunikering av beslut. Samma kommuner menar att den låga anslutningsfrekvensen medför att man inte når samtliga sakägare genom funktionen, och då är det lättare att hantera dem alla via ett reguljärt brevutskick. Någon enskilda kommun nämner ett närmast omvänt förfarande, där man använder Mina meddelanden för större utskick, som till sakägare, medan sökanden eller byggherren själv allt som oftast önskar beslut och liknande till sin jobbmejl. Ett par respondenter har också efterfrågat ett krav på anslutning till Mina meddelanden, liknande det system som finns i bland annat Danmark.

Arbetet med regelutveckling behöver drivas samlat och fokuserat mot generella principer som ska gälla för en digital offentlig förvaltning. Boverket anser att det är angeläget att det utreds om det bör regleras i delgivningslagen (2010:1932) (DelgL) och förvaltningslagen (2017:900) (FL) att kommunikation med enskilda i första hand ska ske digitalt via Mina meddelanden. En sådan reglering skulle innebära ett krav på att myndigheter måste ansluta sig till Mina meddelanden.

Det finns inga juridiska hinder för att använda sig av Mina meddelanden vid såväl vanlig delgivning som förenklad delgivning. För att Mina meddelanden ska kunna användas även när enskilda ska bekräfta att den mottagit delgivningen krävs dock att Mina meddelanden utvecklas. Boverket anser därför att det är angeläget att Mina meddelanden i närtid utvecklas så att tjänsten möjliggör för mottagaren att svara avsändaren direkt i Mina meddelanden. För att detta ska kunna genomföras krävs att medel avsätts för att utveckla de tekniska lösningar som krävs. Om detta inte sker riskerar utvecklingen av en digital samhällsbyggnadsprocess att avstanna.

Enligt Boverkets uppfattning är en förutsättning för att kunna kommunicera digitalt att enskilda är anslutna till de digitala tjänster som krävs för att detta ska kunna ske. Det behövs också krav på att offentlig förvaltning ska använda sig av Mina meddelanden. Boverket anser därför att det bör utredas om det på motsvarande sätt som i Danmark och Estland bör införas ett krav på att enskilda ska ansluta sig till Mina meddelanden.

Utöver regelutvecklingen av de generella principer som ska gälla för en digital offentlig förvaltning samt utveckling av Mina meddelanden ser

Boverket att lagar bör anpassas till den digitala utvecklingen. Boverket anser att kravet på kontrollmeddelande kan slopas vid förenklad delgivning via Mina meddelanden.

3.1.2 Kungörelse och meddelande

När PBL infördes år 2011, infördes också kravet på att ett beslut om att ge lov eller positivt förhandsbesked ska kungöras genom ett meddelande i Post- och Inrikes Tidningar (PoIT). Meddelandet ska innehålla beslutets huvudsakliga innehåll och information om var beslutet hålls tillgängligt.

Lagstiftarens intention med införandet av bestämmelsen var att beslut om lov och förhandsbesked skulle kunna få laga kraft genom att okända sakägare underrättas om beslutet. Samtidigt infördes ett krav på att byggnadsnämnden ska skicka ett meddelande om kungörelsen till så kallade rågrannar.

3.1.2.1 Kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar

PoIT är en e-tjänst hos Bolagsverket som ger annonsörer möjlighet att lämna in kungörelser digitalt och ger allmänheten möjlighet att fritt söka information om kungörelser. Annonsörer kan skicka in kungörelser digitalt via webbformulär eller ett API, alternativt via mejl eller reguljärt brev.

Bygglovsutredningen ifrågasatte om kungörelsen i PoIT är ett lämpligt sätt för att uppmärksamma okända sakägare på ett beslut om lov eller förhandsbesked.²² Bland annat ifrågasattes om förfarandet tillgodoser rimliga krav på rättssäkerhet. Utredningen hänvisade också till att det är få personer som känner till PoIT och att det finns andra brister. Det går till exempel inte att följa upp hur många som tar del av information. En användare kan inte heller prenumerera på kungörelse av en viss typ eller inom ett visst område och den snävaste geografiska begränsningen vid en sökning i PoIT är på länsnivå. I stället föreslog utredningen att beslut om lov och förhandsbesked i stället borde tillkännages digitalt på kommunens webbplats och att olika kommunala beslut borde tillkännages digitalt på samma sätt i enlighet med framtida kommunallag.

3.1.2.2 Meddelande om kungörelse

När ett meddelande kungörs i PoIT ska byggnadsnämndens senast samma dag skicka meddelandet också till ägaren eller innehavaren av en särskild rätt till en tomt eller fastighet som gränsar till den tomt eller fastighet som lovet eller förhandsbeskedet avser, eller som skiljs åt från denna endast av en väg eller gata; så kallade rågrannar. Meddelandet ska också skickas till övriga kända sakägare, om antalet inte är så stort att det skulle

²² Ett nytt regelverk för bygglov (SOU 2021:47), s. 423

innebära större kostnader och besvär än vad som är försvarligt med hänsyn till ändamålet med meddelandet att skicka det till var och en av dem.²³

Liksom när det gäller kungörelse i PoIT, har Bygglövsutredningen tittat närmare på meddelande om kungörelse. Utredningen konstaterar²⁴ bland annat att ett sådant meddelande inte alltid skickas ut till dem som ska till-sändas. När ett meddelande inte har skickats till den som ska få ett sådant, åsidosätts rättssäkerheten. När meddelandet skickas ut sker det ofta med vanlig post, trots att inget hindrar att meddelandet skickas elektroniskt. Utredningen konstaterar också att byggnadsnämndens utrednings-skyldighet över vilka som ska ingå i mottagarkretsen medför ett omfattande administrativt arbete för byggnadsnämnderna, samtidigt som det innebär en osäkerhet avseende tidpunkten för när beslutet får laga kraft.

3.1.3 Byggnadsnämndens remisser till andra myndigheter

Vid prövning av bygglov eller förhandsbesked finns det inte några krav på att skicka ärendet på remiss till andra myndigheter eller liknande. Detta blir i stället en bedömning utifrån det grundläggande kravet i 23 § FL avseende att en myndighet ska se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver och att byggnadsnämnden således har ett utredningsansvar sett utifrån det.

Enligt 26 § FL kan en myndighet inom ramen för sitt utredningsansvar begära ett yttrande från en annan myndighet eller från någon enskild (remiss). Bestämmelsen är fakultativ och anger bara att myndigheten *kan* begära in ett yttrande om den anser att ett ärendes beskaffenhet kräver det. Byggnadsnämnden kan alltså remittera till andra myndigheter för att få ett bättre underlag för sin bedömning. Boverket anser att byggnadsnämndens remisser till andra myndigheter bör kunna göras digitalt.

Länsstyrelserna har för närvarande ett regeringsuppdrag (Fi2021/00490) som handlar om deras handläggning av kommunala och regionala remisser för bland annat fysisk planering, tillsynsärenden, överklagade bygglov, väg- och järnvägsärenden och fastighetsbildningsärenden. Länsstyrelserna ska utveckla och införa enhetliga digitala processtöd och gemensamma rutiner för deras medverkan i samhällsplaneringen och redovisa uppdraget senast den 27 januari 2023.

Boverket har samverkat och gjort en avstämning med länsstyrelserna om regeringsuppdraget och fått besked om att de i första skedet så här långt har fokuserat på den delen som avser remisser för fysisk planering och då bara för detaljplaner, det vill säga länsstyrelsens granskning av planförslaget enligt 5 kap. 22 § PBL och dess granskningsyttrande över det. En

²³ 9 kap. 41 b § plan- och bygglagen (2010:900).

²⁴ Ett nytt regelverk för bygglov (SOU 2021:47), s. 429.

uppföljning av länsstyrelsernas uppdrag om enhetligt digitalt processtöd i den delen som avser remisser för lov- och byggprocessen får därför göras vid ett senare tillfälle.

3.2 Överväganden och förslag

Byggnadsnämndens kommunikation omgärdas av flera specialregler i PBL och inbegriper fler parter än de flesta andra författningar. Brister i kommunikationen är en bidragande orsak till formaliafel, men också till okynne, som i sin tur leder till en inte oansenlig mängd överklagade beslut. Flera av dessa brister kan bara åtgärdas med stöd från andra myndigheter, främst de så kallat byggblocksansvariga myndigheterna i Ena – Sveriges digitala infrastruktur.

Boverket menar att Mina meddelanden, eller – som tjänsten kallas i Ena:s byggblocksbeskrivning – Digital post, behöver utvecklas för att bli en de facto standard för information och beslut i ärende. Myndigheten menar också att regeringen bör anamma Bygglövsutredningens förslag om kungörelse och meddelande om kungörelse. Vidare bör Mina ärenden och däri förekommande kundhändelser beaktas. Boverket bör få möjlighet att delta och bidra till en fortsatt utveckling av byggblocket och fungera som sektorsmyndighet för kundhändelser som avser ärenden enligt PBL.

3.2.1 Digital post

Arbetet med regelutveckling behöver drivas samlat och fokuserat mot generella principer som ska gälla för en digital offentlig förvaltning. Boverket anser att det är angeläget att det utreds om det bör regleras i DelgL och FL att kommunikation med enskilda i första hand ska ske digitalt via Mina meddelanden. En sådan reglering skulle innebära ett krav på att myndigheter måste ansluta sig till Mina meddelanden.

Boverket anser även att det bör utredas om det på motsvarande sätt som i Danmark och Estland bör införas ett krav på att enskilda ska ansluta sig till Mina meddelanden.

Ett krav på att enskilda ska ansluta sig till Mina meddelanden är också en förutsättning för en enhetlig och effektiv tillämpning av 9 kap. 25 § PBL, enligt vilken byggnadsnämnden i vissa fall ska underrätta berörda grannar och andra sakägare och ge dem tillfälle att yttra sig över en ansökan om lov.

3.2.1.1 Delgivning via digital post

Det finns inga juridiska hinder för att använda Mina meddelanden vid såväl vanlig delgivning som förenklad delgivning, och inte heller för att bereda grannar eller sakägare möjlighet att yttra sig. För att Mina meddelanden ska kunna användas även när enskilda ska bekräfta att den mottagit delgivningen krävs dock att Mina meddelanden utvecklas. Boverket anser

därför att det är angeläget Mina meddelanden i närtid utvecklas så att tjänsten möjliggör för mottagaren att svara direkt i Mina meddelanden. För att detta ska kunna genomföras krävs att medel avsätts för att utveckla de tekniska lösningar som krävs. Om detta inte sker riskerar utvecklingen av en digital samhällsbyggnadsprocess att avstanna.

Utöver regelutvecklingen av de generella principer som ska gälla för en digital offentlig förvaltning samt utveckling av Mina meddelanden anser Boverket att kravet på kontrollmeddelande borde kunna slopas vid förenklad delgivning via Mina meddelanden.

Enligt Boverkets uppfattning är en förutsättning för att delgivning ska kunna ske digitalt att enskilda är anslutna till de digitala tjänster som krävs för att detta. Det behövs också krav på att offentlig förvaltning ska använda sig av Mina meddelanden. Det bör vidare utredas om, och i så fall hur, en mer omfattande anslutning till Mina meddelanden också föranleder en tätare koppling till byggblocket Mina ombud i Ena –Sveriges digitala infrastruktur.

3.2.1.2 Information i ett ärende

I byggblocksbeskrivningen Mina ärenden beskriver Skatteverket en skillnad mellan information i ett ärende och information om ett ärende.²⁵ Information *i* ärendet kan exempelvis ligga till grund för beslut eller registrering. Information *om* ärendet är processinformation, som att handlingar är inkomna, att komplettering behövs eller att beslut har fattats.

När det gäller informationen i ett ärende – som till exempel ett beslut – menar Boverket att den typen av information bör delges mottagaren via Digital post, och vid behov kompletteras via Mina sidor. Det innebär i praktiken att användaren måste logga in på antingen den brevlåda som är kopplad till Digital post eller på Mina sidor för att kunna ta del av innehållet i beslutet.

3.2.2 Kungörelse och meddelande

Bygglövsutredningen konstaterade att det finns flera nackdelar med att kungörelsen sker i PoIT. Bland annat nämns att PoIT är en för många okänd plattform som dessutom är föråldrad.

Utredningen föreslog därför att kravet på kungörelse i PoIT ska ersättas med att ett beslut om lov eller förhandsbesked ska kungöras genom ett meddelande på kommunens anslagstavla. I meddelandet ska beslutets huvudsakliga innehåll och var beslutet hålls tillgängligt anges.

²⁵ Byggblocksbeskrivning version 0.81, Mina ärenden, s.6

Boverket har i sitt yttrande²⁶ över utredningens förslag bedömt att förslagen om expediering och kungörelse av beslut skulle vara en klar förbättring jämfört med dagens reglering. Förslagen skulle underlätta för byggnadsnämnderna, med bibehållen rättssäkerhet. Boverket anser därför att denna ändring bör genomföras.

3.2.3 Underrättelser till enskilda och remisser till myndigheter

Sedan år 2018 finns enligt 8 kap. 9–12 §§ kommunallagen (2017:725) (KL) möjlighet att tillkännage kommunala beslut på en digital anslagstavla som ska finnas på kommunens webbplats. Det ska också vara möjligt för allmänheten att ta del av innehållet på anslagstavlan på annan plats, exempelvis på plats i kommunens lokaler.

Vilka beslut som ska tillkännas på anslagstavlan framgår av 8 kap. 10 § KL. Till dessa hör bland annat justerade protokoll och delegationsbeslut som inte ska anmälas till en nämnd. Av bestämmelsen framgår även att anslagstavlan också ska innehålla sådana kungörelser, tillkännagivanden eller annan information som med stöd av lag eller annan författning ska meddelas på anslagstavlan.

Utformningen av tillkännagivandena måste ske i enlighet med reglerna om offentlighet och sekretess samt dataskyddsförordningen.²⁷ Genom anslagstavloras tillkännagivanden om att beslut har fattats i ett visst ärende, bör det vidare vara möjligt att direkt eller genom en länk komma till beslutets innehåll.²⁸

Bygglovsutredningen konstaterade att den situation avseende uppföljning och utveckling hos PoIT, med att Bolagsverket saknar ett system för att följa upp hur många som tar del av informationen, fortfarande gjorde sig gällande vid tidpunkten för utredningen. Vidare konstaterades att PoIT alltför upplevs som en omodern och irrelevant plattform för allmänheten att ta del av information om bygglov och förhandsbesked.²⁹ Boverket instämmer i den beskrivningen.

När meddelande om kungörelse enligt 9 kap. 41 b § PBL skickas ut görs det ofta med vanlig post, men inget hindrar att meddelandet skickas elektroniskt så länge det går att säkerställa att det når rätt adress.³⁰ Av praxis framgår att det är adressaten som både står för den så kallade befodringsrisken och risken för att den officiella adressen –

²⁶ Yttrande över Ett nytt regelverk för bygglov, Boverket, s. 27

²⁷ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data.

²⁸ Prop. 2016/17:171 s. 224.

²⁹ Ett nytt regelverk för bygglov (SOU 2021:47), s. 425.

³⁰ Prop. 2010/11:63 s. 32 f.

folkbokföringsadressen för privatpersoner respektive registeradressen för juridiska personer – är felaktig, om inte särskilda omständigheter föranleder annat.³¹

Bygglovsutredningen konstaterade att det under utredningstiden framförts synpunkter avseende rimligheten av omfattningen både på byggnadsnämndens utredningsskyldighet och den utökade meddelandeskyldighet som Högsta domstolens tolkning av uttrycket övriga kända sakägare i 9 kap. 41 b § första stycket 2 PBL har inneburit. Vidare konstaterades att nuvarande praxis leder inte bara till ett omfattande administrativt arbete för landets byggnadsnämnder och osäkerhet avseende tidpunkten för när beslutet får laga kraft, utan också till ökade avgifter för de som söker lov.³² Boverket instämmer även i den här beskrivningen och i utredningens förslag i denna del.

3.2.4 Mina ärenden och kundhändelser

Myndigheten för digital förvaltning, DIGG, leder arbetet med att etablera en förvaltningsgemensam digital infrastruktur för att information ska kunna utbytas på ett säkert och effektivt sätt. Inom ramen för projektet Ena – Sveriges digitala infrastruktur – samarbetar flera myndigheter med DIGG, bland annat kring värdeskapande så kallade byggblock.

3.2.4.1 Mina ärenden

Skatteverket är ansvariga för byggblocket Mina ärenden och i byggblocksbeskrivningen framgår tydligt många tänkbara paralleller med ärende- och handläggningsmetodiken i lov-, bygg- och tillsynsprocesserna.

Skatteverket konstaterar också att en lösning kring information i ärenden skulle vara ganska komplicerad, både juridiskt och tekniskt, samtidigt som det tangerar andra lösningar så som Digital post; även det ett byggblock inom Ena – Sveriges digitala infrastruktur. Däremot ds skapa stor nytta genom att fokusera på en enklare lösning kring information om ärenden.³³ I byggblocksbeskrivningen kallas sådan information om ärenden för kundhändelser.

3.2.4.2 Kundhändelser

Genom att ta utgångspunkt i kundhändelser, i stället för informationen i själva ärendet, sker således en avgränsning till information om ärenden.³⁴ Ett meddelande enligt 9 kap. 27 a § PBL om att byggnadsnämnden har mottagit en ansökan om bygglov (mottagningsbevis), liksom ett meddelande om att nämnden enligt 9 kap. 22 § PBL har förelagt sökanden att

³¹ NJA 2016 s. 674.

³² Ett nytt regelverk för bygglov (SOU 2021:47), s. 428-429.

³³ Byggblocksbeskrivning version 0.81, Mina ärenden, s.6

³⁴ Byggblocksbeskrivning version 0.81, Mina ärenden, s.9

avhjälpa en brist i ansökan, är exempel på kundhändelser i ett sammanhang som rör PBL.

Kund är enligt Skatteverkets byggblocksbeskrivning den person (juridisk eller fysisk) som kundhändelserna gäller för. Detta kan till exempel vara sökanden, byggherren, kontrollansvarig eller byggnadsnämndens tjänsteperson. Begreppet *användare* avser fysisk eller juridisk person som konsumerar informationen via en e-tjänst, programvara, eller annan tjänst. Kunden kan själv vara användare eller företrädas av ett ombud som agerar användare i dess ställe.

3.2.4.3 Sektorsmyndighet för kundhändelser

Medan Skatteverket är byggblocksansvarig myndighet för Mina ärenden och tjänstesamordnare för kundhändelsefunktionen, krävs sannolikt att respektive ansvarig sektorsansmyndighet samordnar de kundhändelser som avser den lagstiftning som myndigheten, exempelvis genom att upprätta kataloger över kundhändelser i de olika typer av ärenden som hantearas inom myndighetens förvaltningsområde.

Det bör utredas vidare om kundhändelser ska administreras på ett sådant sätt och om Boverket i så fall ska vara sektorsmyndighet för kundhändelser enligt PBL, utifrån den struktur som fastställs inom ramen för Ena – Sveriges digitala infrastruktur.

3.2.4.4 Kallelser i byggprocessen

En möjlig tillämpning för kundhändelser är de kallelser som byggnadsnämnden ska skicka till bland annat byggherren och den eller de som är kontrollansvariga under byggprocessen enligt PBL. Det förekommer idag diskrepanser mellan lagstiftningen och den praktiska tillämpningen på fältet. Detta ger stundtals upphov till brister, som att åtgärder påbörjas utan startbesked, att arbetsplatsbesök uteblir och att byggnadsverk tas i bruk utan slutbesked.

Genom upprättandet av en katalog över kundhändelser i PBL ökar möjligheten till en harmoniserad och enhetlig tillämpning i fråga om när kallelser lämpligen skickas ut och med vilket informationsinnehåll.

Det bör utredas vidare om Boverket, eller annan myndighet som regeringen utser, bör få bemyndigande att ta fram en katalog över kundhändelser i PBL. En sådan utredning bör också avse frågan om kundhändelsekatalogen i så fall ska kunna tillgängliggöras och behandlas digitalt direkt från sektorsmyndigheten, eller om ett sådant ansvar i stället ska läggas på tjänstesamordnaren (för närvarande Skatteverket).

Vidare anser Boverket att regeringen bör ge Boverket rätt att meddela föreskrifter om tillämpningen av bestämmelserna om kallelser till tekniskt samråd och slutsamråd.

4 Byggnadsnämndens beslut

I lov- och byggprocessen fattar byggnadsnämnden flera olika beslut, till exempel beslut om lov, förhandsbesked, startbesked, kompletterande villkor och slutbesked. Byggnadsnämndens beslut kan ha olika utfall. De kan till exempel bevilja, avslå, avskriva eller avvisa en ansökan om lov.

Nämnden kan också besluta om anstånd med att avgöra ärendet enligt 9 kap. 28 § plan- och bygglagen (2010:900) (PBL). Boverket anser att informationen i byggnadsnämndens beslut i lov- och byggprocessen ska vara digital. Detta för att möjliggöra att information i besluten kan överföras och återanvändas. Informationen i byggnadsnämndens beslut i lov- och byggprocessen bör därför ordnas på ett enhetligt sätt.

Målet är att möjliggöra en nationell åtkomst till digital information från lov- och byggprocessen. En sådan åtkomst möjliggör sökbar information där en användare exempelvis kan söka ut statistik över byggandet med egna definierade sökkriterier eller att en lantmätare enkelt kan se att det finns ett förhandsbesked för att kunna stycka av en bostadsfastighet. Det möjliggör även att mer avancerade tjänster utvecklas som använder denna information. Inte minst för byggnadsnämndens handläggning, vilket möjliggör en mer effektiv lov- och byggprocess.

Boverket anser därför att det behöver utredas vilka krav som ska gälla för hur byggnadsnämndens beslut i lov- och byggprocessen ska utformas rent tekniskt. Utredningen bör också avse hur man kan säkerställa att den digitala informationen är utformad på ett sätt som möjliggör digital överföring och återanvändning av informationen.

4.1 Problembeskrivning

En del av den problematik som kännetecknar information i ett ärende, enligt avsnitt 3, präglar i viss utsträckning också byggnadsnämndens beslut. Formkraven för beslut om lov, förhandsbesked, startbesked, kompletterande villkor och slutbesked framgår dels av bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900) (FL), dels utifrån PBL, men bestämmelserna tolkas och tillämpas olika i kommunerna. Till exempel kan information som i en kommun anses vara en del av beslutet, i en annan kommun i stället behandlas som upplysningar; detta utan att besluten skiljer sig åt i sak.

Stora delar av informationen i byggnadsnämndernas beslut är idag också ostrukturerad, tillgänglig endast som löpande text i ett dokument, och därmed inte maskinläsbar. Detta försvårar exempelvis uttag av statistik, vilket belastar byggnadsnämnden och minskar tillförlitligheten i nationella data. Ärendehanteringssystemen innehåller ofta olika former av funktioner för beslutsstöd, men stödet är inte enhetligt mellan olika system och plattformar. I stället ställs stora krav på anpassning till den

enskilda byggnadsnämnden, exempelvis vid byte till ett nytt system, samtidigt som lagändringar och rättsavgöranden medför ett ständigt behov av underhåll och uppdatering av beslutfraser.

Det finns också en risk att systemstödet inte uppdateras utifrån lagändringar och rättsavgöranden, utan att handläggare är utlämnade åt egenkomponerade fraser eller väljer en liknande fras från någon annan beslutstyp. Detta kan leda till att byggnadsnämnden fattar beslut som hänvisar till fel lagstöd eller som helt saknar rättslig grund.

Sammantaget innebär omständigheterna ovan dels ett stort införande- och underhållsarbete kopplat till beslutshanteringen, dels risker för rättssäkerheten. Medan kommunerna har ett självbestämmande som i hög grad bör värnas, har den typen av diskrepanser visat sig kunna leda till formaliafel i handlingar som upprättats av byggnadsnämnden.

4.1.1 Informationsmängder i beslut

Vilken information som ska finnas i ett beslut framgår dels utifrån bestämmelserna i FL, dels utifrån PBL. Själva informationsmängden är därmed redan känd, men sättet den redovisas på är inte enhetlig utan skiftar från en byggnadsnämnd till en annan, liksom från ett ärendehanteringssystem till ett annat. Detta innebär att medan vissa uppgifter i vissa beslut redan kan tillgängliggöras och behandlas digitalt, gäller det inte för alla uppgifter och inte heller alla beslut.

För att beslut ska kunna tillgängliggöras och behandlas digitalt är det en fördel om tillgängliggörandet sker på ett i förväg bestämt sätt. Detta förutsätter att det också är känt hur informationen är strukturerad; inte bara vilken information som är förväntad.

4.1.1.1 Mallar i ärendehanteringssystem

Beslutsdokument upprättas idag huvudsakligen genom antingen en nettomall eller en bruttomall. Nettomall är ett dokument med platshållare för information som hämtas från själva beslutshändelsen i ärendehanteringssystemet. I en bruttomall är flera olika beslutsmotiveringar och andra lydelser uttryckta efter varandra; en så kallad strykmall. Båda dessa tillämpningar har brister.

Nettomallen, där lydelser och motiveringar läggs till från ett i förväg definierat bibliotek, har fördelen att den faktiska lydelsen blir strukturerad information i ärendehanteringssystemet och därmed maskinläsbar. Frånsett anpassningar till en eventuellt föreskriven informationsmängd och dito utbytesformat, stödjer denna tillämpning redan en enhetlig handläggningsprocess i digital miljö. Nackdelarna med denna metodik är främst handhavandemässig. Användarna – det vill säga, byggnadsnämndens tjänstepersoner – saknar den överblick som bruttomallen ger, vilket bidrar till att handläggaren kan missa att lägga till en viss fras innan beslutsdokumentet skapas från en mall. Detta ger i sin tur upphov till att en

korrigering kan behöva ske i både beslutsdokumentet och beslutshändelsen; något som ibland alltså missas i antingen båda eller det ena fallet.

Bruttomallen ger en annan trygghet för handläggaren, som då anpassar ett redan befintligt dokument genom att huvudsakligen plocka bort oönskade lydelser och motiveringar. Här är risken i stället att handläggaren missar att ta bort fraser som är irrelevanta för beslutet, eller som rentav skulle kunna innebära motstridiga uppgifter i beslutet. Den största nackdelen är dock att den slutgiltiga beslutsinformationen inte enkelt kan återläsas till beslutshändelsen och att informationen därför förblir ostrukturerad. Den kan då inte heller läsas maskinellt av andra system.

4.1.2 Klassificeringsstrukturer i beslut

Som tidigare nämnts, bland annat i avsnitt 3.2.3, ansvarar varje byggnadsnämnd för hur ärenden, handlingar och beslut klassificeras. Medan det inte finns skäl att tro annat än att nämnderna redan uppfyller kraven enligt 5 kap. 1–2 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL), förekommer att de i vissa fall inte kan presentera tillförlitlig statistik eftersom beslutshändelser inte klassificerats med en tillräcklig detaljeringsgrad. Det förekommer också att brister i klassificeringen leder till att beslut upphävs vid överklagande.

4.1.2.1 Beslutshändelser i ärendehanteringssystem

De ärendehanteringssystem som dominerar marknaden har alla en funktionalitet som kan beskrivas enligt följande. För att fatta ett beslut, måste handläggaren skapa en särskild beslutshändelse. Till beslutshändelsen kan handläggaren skriva in ett lagstöd, men vanligtvis bara manuellt; det sker ingen koppling mot aktuell paragraf i författningssamling. I gengäld förekommer ofta ett beslutsfält, där handläggaren kan formulera beslutstexten utifrån en uppsättning fördefinierade fraser. Fraserna kan sedan redigeras i beslutsfältet, innan det läses in i en mall för det dokument som sedermera utgör det faktiska beslutsdokumentet.

De fördefinierade fraserna finns i ett så kallat frasbibliotek i ärendehanteringssystemet. Där kan en superanvändare eller administratör lägga till, ta bort och redigera fraser. Fraserna kan ofta ges ett kortnamn som gör dem enkla för handläggaren att identifiera. En fras som lyder ”med stöd av 9 kap. 30 § PBL beviljas bygglov för...” skulle exempelvis kunna ha kortnamnet ”9:30” eller ”BLOV_PLANENL”.

Normalt förekommer inte heller någon spårning eller registrering av valda fraser som metadata på beslutshändelsen. Kortnamnen används endast för att handläggaren enkelt ska kunna identifiera fraserna vid uppbyggnad av beslutstexten, medan fraserna i sig självt landar som ostrukturerad data i ett ordbehandlingsdokument. Även i det fall fraserna kvarstår som strukturerad data i beslutsfältet i beslutshändelsen, återstår också en problematik vid maskinläsning kopplad till det faktum att en effektiv

behandling förutsätter att data är strukturerad på ett i förväg bestämt sätt. Det får till exempel betydelse om laghänvisningen i frasen ”med stöd av 9 kap. 30 § PBL beviljas bygglov för...” skrivs ut som ”9 kap. 30 §” eller ”9:30”, liksom om PBL skrivs ut som ”plan- och bygglagen” eller enbart ”PBL”.

4.1.2.2 Bristande stöd för flera beslutssatser i ärendehanteringssystem

Ytterligare en komplikation är att ett traditionellt beslutsdokument sällan innehåller enbart *en* beslutssats med endast *ett* lagstöd. Inte sällan kan beslut om bygglov för en planenlig åtgärd också innebära att byggnadsnämnden i samma beslutsdokument – och då även som samma beslutshändelse – fattar beslut om kontrollansvarig och startbesked. Trots att det rör sig om flera olika beslutssatser med helt olika lagstöd, kan beslutshandelsen enbart redovisa den huvudsakliga beslutstypen – att bygglov beviljas – i maskinläsbar form.

Medan ärendehanteringssystemen vanligtvis medger en kombination av olika utfall, då uttryckt som en och samma textsträng – exempelvis ”bygglov beviljas, kontrollansvarig behövs inte, kontrollplanen fastställs och startbesked ges” – säger det sig självt att ett sådant utfall inte bidrar till föresatsen att maskinläsbara data ska vara förutsägbara. En rimligare ordning torde vara att det för varje beslutshändelse är maskinläsbart och spårbart vilka underliggande beslutssatser som ingår.

4.1.2.3 Avsaknad av koppling till lagrum

Stödet för beslutssatser varierar mellan ärendehanteringssystemen, men såvitt Boverket erfar erbjuder de flesta system möjligheten att koppla enskilda fördefinierade fraser till en specifik beslutstyp. På samma sätt är utfallet av ett beslut ofta begränsat till vad som är tänkbart för den aktuella beslutstypen. Det innebär att det inte är möjligt att använda andra fraser eller utfall än de som finns att tillgå för den aktuella beslutstypen. Exempelvis kan man då välja utfallet ”bygglov beviljas” eller ”bygglov nekas” i ett bygglovsärende, men inte i ett ärende som avser ansökan om marklov eller rivningslov.

Däremot föreligger sällan någon koppling mellan de fördefinierade fraserna och vilket utfall beslutet har. Det är alltså fullt möjligt för handläggaren att välja fördefinierade fraser med innebörden att ansökan om bygglov avslås, och sedan ändå välja utfallet ”bygglov beviljas”. Detta ger en motstridighet som möjligen inte framgår i det faktiska, sammansatta beslutsdokumentet, men som innebär att det står fel metadata i beslutshandelsen.

Det finns inte heller någon reell koppling till lagstöd, om inte den enskilda byggnadsnämnden nogsamt har katalogiserat sina fördefinierade fraser utifrån PBL och plan- och byggförfordningen (2011:338) (PBF). När koppling till lagstöd saknas ökar risken för att byggnadsnämnden

fattar beslut som hänvisar till fel – eller helt saknar – rättslig grund. I en fördjupad studie som Boverket lät genomföra som ett led i uppföljningen av hur PBL tillämpades under år 2021 gavs flera exempel på när beslut om byggsanktionsavgift hade upphävts av länsstyrelsen. I ett fall hade byggnadsnämnden enbart hänvisat till 9 kap. PBF och inte specificerat vilken överträdelse i förordningen som åtgärden avsåg. I ett annat fall hade nämnden beslutat om dubblering av byggsanktionsavgiften varannan månad; alltså en slags löpande byggsanktionsavgift. I båda fallen, liksom flera andra, saknades rättslig grund för byggnadsnämndens beslut.

4.2 Överväganden och förslag

Mot bakgrund av problembeskrivningen i avsnitt 4.1 gör Boverket bedömningen att det bör utredas vidare hur bör kunna tillgängliggöras och behandlas digitalt. En sådan utredning bör ta ställning till om struktur för utfall av beslut kan behöva regleras i föreskrifter, möjligen på samma eller liknande sätt eller i samband med den klassificeringskatalog som föreslås i avsnitt 2.2.3.

Det ska poängteras att de föreslagna ändringarna inte har för avsikt att påverka byggnadsnämndernas självständiga beslut i sak och inte heller ska innebära att kommunerna riskerar att offentliggöra information som omfattas av sekretess.

Som ett led i överväganden om beslut bedömer Boverket att de i lov- och byggprocessen förekommande besluten i sak inte lämpar sig för ett automatiserat beslutsfattande.

4.2.1 Beslut ska kunna tillgängliggöras och behandlas digitalt

PBL eller PBF bör kompletteras med ett krav på att information som tillhör ett beslut om lov, förhandsbesked, startbesked, kompletterande villkor eller slutbesked ska kunna tillgängliggöras och behandlas digitalt. Med informationen menas inte bara information tillhörande åtgärden utan även de data som är nödvändiga för att skapa överförbar information om beslutet. Idag finns inget krav på kommunen att presentera information i lov- och byggprocessen digitalt.

Införandet av ett krav på att information i byggnadsnämndens beslut ska kunna tillgängliggöras och behandlas digitalt avser inte att ändra besluten i sak. Det finns inte heller någon avsikt att ändra lov- och byggprocessen som sådan, avseende beslutsgången. Förslaget syftar enbart till att skapa förutsättningar för en effektivare och digital samhällsbyggnadsprocess. Genom att krav ställs på att informationen i byggnadsnämndens beslut ska tillgängliggöras och behandlas digitalt så blir det möjligt att återanvända data och att utveckla nya e-tjänster.

4.2.1.1 Beslutsutfall

Förslaget innebär också ett behov av att reglera hur utfallet av beslut ska kunna tillgängliggöras och behandlas digitalt, oavsett vilken formulering som byggnadsnämnden använder i beslutstexten. Det innebär att det bör finnas standardkoder för de utfall som ska vara möjliga att sätta på respektive typ av beslut, enligt samma principer som beskrivs i förslaget om en klassificeringskatalog i avsnitt 2.2.3. I praktiken innebär det att medan själva beslutsformuleringen lyder något i stil med ”med stöd av 9 kap. 30 § PBL beviljas bygglov för...” ska det också finnas en maskinläsbar kod som direkt kan härleda beslutet i sak till vilket lagstöd som finns för beslutet.

Det är viktigt att understryka att förslaget om beslutsutfall inte är avsett att begränsa vilket beslut byggnadsnämnden fattar i sak. Däremot skulle en kodifiering av möjliga beslutsutfall – om dessa används som värdelista i byggnadsnämndens ärendehanteringssystem – kunna förhindra att nämnden fattar beslut som saknar lagstöd eller fattar beslut som i sak är avsett för ett annat ärendeslag.

Detta förslag innebär implicit också att det bristande stöd för flera beslutssatser i samma beslutsdokument, som redogörs för i avsnitt 4.1.2.2, måste omhändertas.

4.2.1.2 Sekretessbelagd information

Att det införs krav på att information i byggnadsnämndens beslut ska finnas i elektronisk form innebär inte att kommunerna ska riskera att offentliggöra sådana uppgifter som inte får göras allmänt tillgängliga. Det gäller exempelvis sådana uppgifter som avses i bestämmelsen om försvarsssekretess i 15 kap. 2 § OSL, men är generellt tillämpligt i alla situationer då sekretess kan antas föreligga för uppgifter i ett beslut. Syftet med den förslagna regleringen är att i ett första steg bana väg för att ett tillhandahållande ska kunna ske digitalt.

Krav på att informationen ska kunna tillgängliggöras och behandlas digitalt ska inte ses som att informationen ska överföras eller vara digitalt tillgänglig för allmänheten. Kravet innebär endast att informationen ska finnas digitalt. Bestämmelser om sekretess ska gälla på samma sätt som idag. Detta innebär att kommunerna fortsatt hanterar frågan om sekretess i varje enskilt ärende.

4.2.1.3 Förslagen behöver utredas vidare

Enligt Boverket bör det utredas vidare om strukturen i den digitala information som hör till byggnadsnämndens beslut ska meddelas i föreskrifter. En sådan utredning bör också avse hur informationen ska kunna tillgängliggöras och behandlas digitalt. En sådan struktur kan till exempel vara del av den klassificeringskatalog som beskrivs i avsnitt 2.2.3.

4.3 Automatiserade beslut

Enligt FL kan ett beslut fattas av en befattningshavare ensam, av flera gemensamt eller automatiserat.³⁵ Med automatiserade beslut avses beslut som fattas maskinellt utan att någon enskild befattningshavare på myndigheten tar någon aktiv del i själva beslutsfattandet i det enskilda fallet.³⁶

4.3.1 Möjlighet till automatiserade beslut

Det har genomförts ändringar i kommunallagen (2017:725) (KL) som trätt i kraft den 1 juli 2022 som ger nämnder i kommuner och regioner möjlighet att i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden delegera beslutanderätten till en automatiserad beslutsfunktion. Delegation till en automatiserad beslutsfunktion ska omfattas av samma regler som övrig delegation. En förutsättning för att beslutanderätten ska kunna delegeras är att FL är fullt ut tillämplig på ärendehandläggningen och att automatiserat beslutsfattande inte strider mot bestämmelser i annan lagstiftning. Ändringarna innebär att kommunsektorn får motsvarande möjlighet till automatiserat beslutsfattande som den som redan finns inom den statliga förvaltningen. Befintliga delegationsförbud gäller även för den nya möjligheten att delegera till en automatiserad beslutsfunktion och några för beslutstypen specifika delegationsförbud har införts.³⁷

Bestämmelserna i KL om delegering av ärenden och om delegationsförbud har numera fått följande ändringar och tillägg (se kursiverat).

6 kap. 37 §

En nämnd får *delegera beslutanderätten till* presidiet, ett utskott, en ledamot, *en ersättare eller en automatiserad beslutsfunktion* i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. En nämnd får även uppdra åt en anställd att besluta enligt 7 kap. 5-8 §§.

6 kap. 38 § andra stycket

Beslutanderätten får inte heller delegeras till en automatiserad beslutsfunktion när det gäller

1. ärenden där beslut överklagas enligt bestämmelserna i 13 kap.,
2. ärenden där beslut enligt lag eller annan författning inte får överklagas,
3. ärenden om upphandling, eller
4. ärenden om valfrihetssystem.

³⁵ 28 § förvaltningslagen.

³⁶ Prop. 2016/17:180 s. 315.

³⁷ Prop. 2021/22:125 s. 1 och 23–24.

Digitaliseringen och ny teknik har lett till möjligheten att fatta automatiserade beslut som i sin tur kan leda till kortare hanteringstider och att dessa beslut kan fattas snabbare, och därmed en förbättrad service till invånarna och kostnadsminskningar för offentlig förvaltning. Dessutom kan handläggarresurser frigöras och i stället läggas på sådana ärenden som kräver utredning, vilket leder till effektivitetsvinster även för den typen av ärenden. Användningsområdet av den nya beslutsformen kommer dock att vara till viss del begränsat. Det största behovet av automatisering bedöms enligt förarbetena finnas på den specialreglerade förvaltningens område.³⁸

Kommuner och regioner kommer att behöva göra avvägningar och bedömningar utifrån gällande rätt för att avgöra om ett ärende eller en viss ärendetyp kan beslutas automatiserat. Som vägledning kan jämförelser göras med de ärendetyper som inom statlig förvaltning har bedömts kunna omfattas av ett automatiserat beslutsfattande. Exempelvis har det bedömts som uppenbart obehövt att motivera ett skattebeslut som uteslutande grundas på uppgifter som deklaranten själv har lämnat.

Generellt kan det således vara en rimlig utgångspunkt att ett automatiserat beslutsfattande kan vara lämpligt för beslut där det finns tydliga regler för när ett tillstånd eller en ansökan ska beviljas och beslutet grundas uteslutande på uppgifter som den enskilde själv lämnat. Det ska heller inte uteslutas att ett sådant förfarande kan tillämpas på beslut som grundas även på uppgifter som efter godkännande av den enskilde tillförts beslutsunderlaget.

Vid bedömningen av om en ärendetyp kan delegeras till en automatiserad beslutsfunktion kan det också beaktas på vilken grund det aktuella beslutet fattas. Hänsyn kan då exempelvis tas till om det är fråga om ärenden där det handlar om att avgöra om det finns vissa givna förutsättningar såsom till exempel bosättning eller visst avstånd. Det finns också begränsningar för när ett automatiserat beslutsfattande kan komma i fråga beroende på att de avvägningar och bedömningar som krävs inte kan utföras automatiserat. Dessutom förutsätter ett automatiserat beslut att FL:s krav på en tillräckligt klargörande och individualiserad beslutsmotivering, utredningsansvar och övriga utgångspunkter för handläggningen kan upprätthållas.³⁹

Beroende på hur bestämmelserna är utformade kan det förekomma att vissa beslut inom en ärendekategori kan automatiseras medan beslut inom samma kategori, som grundar sig på andra delar av en bestämmelse, inte kan delegeras till en automatiserad beslutsfunktion. Från den statliga sektorns erfarenheter kan det vidare konstateras att det är vanligt att det

³⁸ Prop. 2021/22:125 s. 26–27.

³⁹ Prop. 2021/22:125 s. 29.

automatiserade beslutsfattandet konstrueras så att exempelvis ansökningar som uppfyller gällande krav kan godkännas automatiskt medan övriga ärenden sorteras ut för manuell handläggning. I de allra flesta fall är det troligt att beslutsfattandet kommer att ske genom automatiserat eller manuellt förfarande beroende på det enskilda ärendets beskaffenhet. Dessutom är det sannolikt att automatisering främst är aktuellt i ärendetyper som förekommer i sådan omfattning att en automatisering av hanteringen innebär en reell effektivisering. Den exakta gränsdragningen för vilka ärenden som lämpar sig för automatiserat beslutsfattande bör enligt förarbetena vara en fråga för rättstillämpningen.⁴⁰

4.3.2 Överväganden

De beslut som är aktuella för byggnadsnämnden att fatta i lov- och byggprocessen är till exempel beslut om lov, förhandsbesked, startbesked, kompletterande villkor och slutbesked. Boverket bedömer att inget av dessa beslut lämpar sig för ett automatiserat beslutsfattande.

De avvägningar och bedömningar som krävs för respektive beslut kan inte utföras automatiserat. Det kan exempelvis handla om att det enligt 2 kap. 1 § PBL vid prövningen av de här aktuella frågorna ska tas hänsyn till både allmänna och enskilda intressen. Ibland kan prövningen också innebära en avvägning mellan olika enskilda intressen. Denna typ av avvägningar är inte något som låter sig göras på automatiserad väg.

Vidare kan det exempelvis i ärenden om bygglov handla om att byggnadsverk enligt 2 kap. 6 § PBL ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan. Inte heller dessa bedömningar kan göras automatiserat. Liknande bedömningar behöver också göras exempelvis i förhållande till utformningskraven i 8 kap. 1 § PBL, tomtkraven i 8 kap. 9 § PBL, förvanskingsförbudet i 8 kap. 13 § PBL och varsamhetskravet i 8 kap. 17 § PBL. Det skulle också i de enskilda fallen vara svårt att upprätthålla FL:s krav på en tillräckligt klargörande och individualiserad beslutsmotivering.

⁴⁰ Prop. 2021/22:125 s. 30.

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se